

A Szt. 7. §-a értelmében minden önkormányzat, tekintet nélkül hatáskörére és illetékességére, köteles a rászorulóknak átmeneti segélyt, étkezést és szállást biztosítani, amennyiben ezek hiánya életet vagy testi épséget veszélyeztet. Az ily módon kifizetett átmeneti segély összege a segélyezett lakóhelye (állandó lakcíme) szerint illetékes önkormányzattól visszaigényelhető.

Sajnos az önkormányzatok - tapasztalataink szerint - nem tartják be a fenti szabályokat, amennyiben illetékességi problémák adódnak, a szóban előadott kérelmekre el sem indítják a szociális igazgatási eljárást, vagy elindítják ugyan, de illetékesség hiányában lezárják az eljárást. Ezért az eljárás minden szakaszában kiemelten figyelni kell arra, hogy a Ket. rendelkezéseit betartsák, és ha jogszabálysértést tapasztalunk, fellebbezést kell benyújtani, illetve a szociális és gyámhivatalhoz fordulni.

II. A SZOCIÁLIS IGAZGATÁSI ELJÁRÁSOK SPECIÁLIS ELJÁRÁSI SZABÁLYAI

(A hatályos 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról (a továbbiakban: Szt.), a 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól (a továbbiakban: Ket.); a 63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet a pénzbeli és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól (a továbbiakban: 63/2006. Korm. R.) alapján)

A szociális igazgatási eljárások **költség és illetékmentesek** (Szt. 16. §).

A szociális hatáskört gyakorló szerv **tájékoztatást nyújt** a törvény szerinti pénzbeli és természetbeni ellátások igénybevételi feltételeiről és az igényléshez szükséges iratokról (Szt. 5. § 2. bekezdés a. pont).

Ha a törvény másként nem rendelkezik, a szociális rászorultságtól függő **pénzbeli ellátások iránti kérelmet** a jegyző hatáskörébe tartozó ellátás esetén (időskorúak járadéka, rendszeres szociális segély, fokozott ápolást igénylő súlyosan fogyatékos személy gondozására megállapított ápolási díj) a kérelmező lakcíme szerint illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatalánál kell előterjeszteni. A települési önkormányzat képviselő-testületének hatáskörébe tartozó ellátás esetén (lakásfenntartási támogatás, a 18. életévét betöltött tartósan beteg személy ápolására megállapított ápolási díj, átmeneti segély, temetési segély) az önkormányzat rendeletében meghatározott önkormányzati szervnél kell a kérelmet **előterjeszteni**. (Szt. 32. § 1. bekezdés)

A pénzbeli és természetbeni szociális ellátások megállapítása iránti **kérelemnek tartalmaznia kell** az ügyfél nevét, születésének helyét, idejét, anyja leánykori nevét, belföldi lakó-, illetőleg tartózkodási helyét; a jogosult Társadalombiztosítási Azonosító Jelét (TAJ szám) és az igényelt szociális ellátás jogosultsági feltételeire vonatkozó adatokat, nyilatkozatokat. A jogosultság megállapításához szükséges adatok igazolására a kérelmező csak akkor köteles, ha az adat, illetve igazolás hivatalból nem szerezhető be. (Szt. 18. § a, c, h. pont, Ket. 36. § 2-3. bekezdés, 63/2006. Korm. R. 1. § 1, 3. bekezdés)

A **lakcím megállapítása** szempontjából a személyi adat- és lakcímnyilvántartás adatai irányadóak (63/2006. Korm. R. 2. § 1. bekezdés).

Ha az ellátást hajléktalan személy igényli, nyilatkoznia kell arról, hogy az ellátás folyósítását milyen címre (bankszámlára) kéri (63/2006. Korm. R. 1. § 2. bekezdés).

A **belföldi jogsegélyre irányuló megkeresésének** minden közigazgatási szerv köteles 10 napon belül eleget tenni (Szt. 8. § 2. bekezdés).

Ha az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes más tagállam érvényes magyarországi tartózkodási engedéllyel rendelkező munkavállalói és hozzátartozói esetében a szociális ellátásra való jogosultság elbírálásához **más tagállam illetékes hatóságának igazolása szükséges**, akkor közvetítő szervként a Magyar Államkincstár Közép-Magyarországi Regionális Igazgatósága jár el. A kincstár a **megkeresésnek** 90 napon belül köteles eleget tenni. (Szt. 10. § 8-9. bekezdés, 63/2006. Korm. R. 6/A. § 3. bekezdés b. pont)

A Magyar Államkincstár Közép-Magyarországi Regionális Igazgatósága eljárásának időtartamára a szociális hatáskört gyakorló szerv az eljárást felfüggeszti. A megkeresés idegen nyelvű fordításáról, valamint a beszerzett igazolás magyar nyelvre történő fordításáról a kincstár gondoskodik. Ha a jövedelemszámításnál nem forintban megszerzett jövedelmet is figyelembe kell venni, az átszámítás a kérelem benyújtása napján érvényes hivatalos devizaárfolyamon történik. (63/2006. Korm. rendelet 12-13. §, 6/A. § 3. bekezdés b. pont)

Az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes más tagállam **tartózkodási engedéllyel rendelkező** állampolgára számára szociális ellátás megállapításához szükséges a személyi azonosítóról és a lakcíméről szóló hatósági igazolvány lakcíméről szóló oldalának másolata (63/2006. Korm. rendelet 11. §).

A kérelmező kötelezhető arra, hogy családja vagyoni, **jövedelmi helyzetéről nyilatkozzék**, illetve azokat igazolja. A pénzbeli és természetbeni ellátásoknál - ha jogszabály másként nem rendelkezik - a nyilatkozat és az igazolás tartalmának, illetve benyújtásának részletes szabályait a települési önkormányzatok képviselőtestületei rendeletben szabályozzák.

A **jogosultság megállapításakor** a havi rendszerességgel járó - nem vállalkozásból, illetve őstermelői tevékenységből származó - jövedelem esetén a kérelem benyújtását **megelőző hónap** jövedelmét, a **nem havi rendszerességgel szerzett**, illetve vállalkozásból származó jövedelem esetén a kérelem benyújtásának hónapját közvetlenül megelőző **tizenkét hónap** alatt szerzett jövedelem egyhavi átlagát kell figyelembe venni. Vállalkozásból, illetve őstermelői tevékenységből származó - jövedelem esetében azon hónapoknál, amelyek adóbevallással már lezárt időszakra esnek, a jövedelmet a bevallott éves jövedelemnek e hónapokkal arányos összegében kell beszámítani. Ha a vállalkozási tevékenység megkezdésétől eltelt időtartam nem éri el a 12 hónapot, akkor az egyhavi átlagos jövedelmet a vállalkozási tevékenység időtartama alapján kell kiszámítani. A jövedelemszámításnál figyelmen kívül kell hagyni a kérelem benyújtását megelőzően megszűnt havi rendszeres jövedelmet, és a vállalkozásból származó jövedelmet, amennyiben a vállalkozási tevékenység megszűnt. A vállalkozási tevékenység akkor tekinthető megszűntnek, ha a vállalkozói engedélyt, illetve az őstermelői igazolványt visszaadták vagy visszavonták, illetőleg a társas vállalkozást törölték a cégjegyzékből. (Szt. 10. § 1-5. bekezdés)

A családi pótlékot, az árvaellátást és a tartásdíj címén kapott összeget annak a személynek a jövedelmeként kell figyelembe venni, akire tekintettel azt folyósítják (Szt. 4. § 5. bekezdés).

Ha az **önkormányzat** hivatalos tudomása, vagy környezettanulmány lefolytatása alapján a kérelmező életkörülményeire tekintettel a **jövedelemnyilatkozatban foglaltakat vitatja**, felhívhatja a kérelmezőt az általa lakott lakás, illetve saját és a családja tulajdonában álló vagyon fenntartási költségeit igazoló dokumentumok benyújtására. Abban az esetben, ha a fenntartási költségek meghaladják a jövedelemnyilatkozatban szereplő jövedelem 50%-át, a jövedelem a fenntartási költségek figyelembevételével vélelmezhető. (Szt. 10. § 6. bekezdés)

A jövedelemtől függő szociális ellátások esetében a **jövedelem** típusának megfelelő **igazolás** vagy annak fénymásolata a jövedelemről tett nyilatkozat melléklete.

Ha az önkormányzat a **jövedelmet vélelmezi**, akkor az egy főre jutó együttes havi fenntartási költség számításánál csak a saját jövedelemmel rendelkező személyeket lehet figyelembe venni, ide nem értve:

- a húszévesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező;
- a huszonhárom évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytató;
- a huszonöt évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, felsőoktatási intézmény nappali tagozatán tanulmányokat folytató;
- és korhatárra való tekintet nélkül a tartósan beteg, illetve a testi, érzékszervi, értelmi, beszéd- vagy más fogyatékos

vér szerinti, örökbe fogadott, illetve nevelt gyermekeket.

A **vélelmezett havi jövedelem** nem haladhatja meg a család (háztartás) által lakott lakás és a tulajdonában álló vagyontárgyak egy főre jutó együttes havi fenntartási költségének háromszorosát. Fenntartási költségnek minősülnek a közüzemi díjak, a lakbér, a közös költség, a telefondíj, a kötelező és önkéntes biztosítás díjai, az adó- és adójellegű befizetések, valamint a hiteltörlesztés. (63/2006. Korm. R. 3. §)

A **vagyon meghatározásakor** azt az ingatlant kell a személy által lakottnak tekinteni, amelyben a személy lakóhelyként vagy tartózkodási helyként életvitelszerűen tartózkodik. Ha az önkormányzat a vagyonnyilatkozatban foglaltakat vitatja, az ingatlan fekvése szerinti illetékhivatal megkeresésével, egyéb vagyontárgyak vonatkozásában a vám- és pénzügyőrség vagy független szakértő bevonásával állapítja meg a forgalmi értéket. A vagyoni helyzet vizsgálata során a lízingelt dolgon fennálló használati jogot meghatározott időre szóló vagyoni értékű jogként kell figyelembe venni. (63/2006. Korm. R. 4-5. §)

Az önkormányzat megkeresésére az állami adóhatóság illetékes igazgatósága 15 napon belül köteles közölni a szociális ellátást igénylő, valamint - írásbeli felhatalmazás alapján - az egy főre jutó havi jövedelem kiszámításánál figyelembe veendő személy személyi jövedelemadójának alapját (Szt. 10. § 7. bekezdés).

Az eljárási **határidő** 30 nap,¹²⁶ kivételt képez, ha az ellátás megállapításáról az önkormányzat képviselő-testülete dönt (az átmeneti segély, a 18. évet betöltött tartósan beteg hozzátartozó ápolására megállapított ápolási díj, a temetési segély és a méltányosságból megállapított közgyógyellátás), ez esetben a kérelmet a benyújtást követő testületi ülésen, legkésőbb 60 napon¹²⁷ belül kell elbírálni. A határidőt a szociális hatáskört gyakorló szerv vezetője indokolt esetben egy alkalommal 15 nappal **meghosszabbíthatja** (Szt. 8. § 1. bekezdés).

A jogosult a jogerős határozatból származó **igényét** a határozat kézhezvételétől számított 6 hónapon belül **érvényesítheti** (Szt. 13. § 1. bekezdés).

Ha az igényt jogerősen megállapítják, az ellátás - ha a törvény másképp nem rendelkezik - a **kérelem benyújtásától esedékes** (Szt. 13. § 2. bekezdés).

Az első fokon a **jegyző** hatáskörébe utalt hatósági ügyekben (időskorúak járadéka, rendszeres szociális segély, fokozott ápolást igénylő súlyosan fogyatékos személy gondozására megállapított ápolási díj, közgyógyellátás) a **szociális és gyámhivatal** jár el felettes szervként (Szt. 25. § 3. bekezdés a. pont, 63/2006. Korm. R. 6/A. § 2. bekezdés).

A **bíróság** a szociális igazgatási eljárás keretében hozott érdemi határozatot¹²⁸ megváltoztathatja, illetve ennek megtörténteig ideiglenes intézkedést rendelhet el, az ellátást átmenetileg megállapíthatja. **Kivételt képeznek** ez alól a szociális rászorultságtól függő pénzbeli ellátások, az ezzel kapcsolatos határozatot a bíróság nem változtathatja meg.¹²⁹ (Szt. 11-12. §, 32. § 2. bekezdés)

Amennyiben a bíróság a kérelmező javára dönt, az ellátás a benyújtás időpontjától esedékes (Szt. 13. § 2. bekezdés).

Kötelezettséget megállapító (pl. visszafizetés) határozat jogerőre emelkedésétől számított egy éven túl nincs helye **végrehajtásnak** (Szt. 14. §).

A megállapított pénzbeli és természetbeni szociális ellátások folyósításáról a települési, a fővárosban a fővárosi kerületi önkormányzat jegyzője (a továbbiakban: jegyző) gondoskodik.

A **hajléktalan személyek** rendszeres szociális segélyének, valamint időskorúak járadékának folyósításáról a fővárosi főjegyző gondoskodik.

Az időskorúak járadékát, a rendszeres szociális segélyt, az ápolási díjat (a továbbiakban együtt: havi rendszeres szociális ellátás), a havi rendszerességgel adott lakásfenntartási támogatást, adósságcsökkentési támogatást és átmeneti segélyt **utólag**, minden hónap 5-éig **kell folyósítani**.

Ha a havi rendszeres szociális ellátás és a havi rendszerességgel adott átmeneti segély **nem a teljes hónapra jár**, az ellátás összege az ellátás havi összege harmincad részének és az ellátási napok számának szorzata. (63/2006. Korm. R. 6. § 1-4. bekezdés)

A rendszeres szociális ellátásokra (időskorúak járadéka, a rendszeres szociális segély, ápolási díj) való jogosultságot az önkormányzat **kétévente** legalább egyszer **felülvizsgálja**. Ha a felülvizsgálat

¹²⁶ Ket. 33. § 1. bekezdés

¹²⁷ Ket. 33. § 4. bekezdés

¹²⁸ Érdemi határozatnak az minősül, ha a hatáskörrel rendelkező illetékes közigazgatási szerv az ügy lényegében hoz döntést.

¹²⁹ Kivéve, ha jogszabálysértés történt (1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról 11. § 1. bekezdés).

során megállapítást nyer, hogy a feltételek továbbra is fennállnak, akkor az ellátást a felülvizsgálatnak megfelelő összegben tovább kell folyósítani. (Szt. 25. § 4. bekezdés)

Ha az öregségi nyugdíj legkisebb összege változik, a rendszeres szociális ellátás összegét a változás időpontjától számított **90 napon belül felül kell vizsgálni**. A felülvizsgálat során az emelt összegű rendszeres pénzellátást, a családi pótlékot és az árvaellátást kell figyelembe venni. Ha az ellátás összege a felülvizsgálat eredményeként emelkedik, akkor az új összeget az öregségi nyugdíj legkisebb összege emelkedésének időpontjára visszamenőlegesen, ha csökken, akkor az új összeget az öregségi nyugdíj legkisebb összege emelkedésének időpontját követő harmadik hónap első napjától kell folyósítani. (Szt. 25. § 5. bekezdés)

Az ellátásban részesülő a jogosultság feltételeit érintő lényeges tények, körülmények megváltozásáról **15 napon belül köteles értesíteni** az ellátást megállapító szervet (Szt. 9. §).

A jogosult bejelentése vagy hivatalos tudomásszerzés alapján a rendszeres szociális ellátás **összegét felül kell vizsgálni**, ha a megállapításának alapjául szolgáló jövedelemben tartós változás történt, vagy az ellátás megállapításánál figyelembe vett, egy háztartásban élő családtagok létszáma megváltozott. Tartós jövedelemváltozásnak kell tekinteni az újonnan megállapított, illetve megszüntetett rendszeres pénzellátást, továbbá családi pótlékot, árvaellátást, tartásdíjat, a keresőtevékenység alapjául szolgáló jogviszony létesítését, feltéve, hogy a jogviszony három egymást követő hónapban fennáll, a keresőtevékenység megszűnését, illetve ha a jogosultság megállapításának alapjául szolgáló jövedelemben egyéb okból három egymást követő hónapban 10%-nál nagyobb mértékű változás következik be. Ha a rendszeres szociális ellátás összege a felülvizsgálat eredményeként emelkedik, akkor az új összeget az ellátásra való jogosultság feltételeiben bekövetkező változás bejelentésének, illetve a hivatalos tudomásszerzésnek az időpontjától, ha csökken, akkor az új összeget az ellátásra való jogosultság feltételeiben bekövetkező változásra vonatkozó bejelentési kötelezettség határidejének lejártát, illetve a hivatalos tudomásszerzésnek az időpontját követő hónap első napjától kell folyósítani. Ha a felülvizsgálat eredményeként a havi rendszeres szociális ellátásra való jogosultság megszűnik, akkor az ellátás folyósítását a határozat meghozatala hónapjának utolsó napjával meg kell szüntetni.

(Szt. 25. § 6-7, 9-10. bekezdés)

A havi rendszeres szociális **ellátás összegének változásáról** határozatban kell rendelkezni. Nem kell határozatot hozni, ha az időskorúak járadéka, az ápolási díj, továbbá a családi jövedelemszámításnál figyelembe veendő közeli hozzátartozó nélküli személy számára folyósított rendszeres szociális segély összege kizárólag az öregségi nyugdíj legkisebb összegének emelkedése miatt változik, és az ellátásban részesülő személynek egyéb jövedelme nincs. (63/2006. Korm. R. 7. § 1-2. bekezdés)

A havi rendszeres szociális ellátás az öregségi nyugdíj legkisebb összegének változása miatt sorra kerülő **felülvizsgálatához** csak a támogatás összegének meghatározásához szükséges - az öregségi nyugdíj legkisebb összegének változása hónapjában érvényes - jövedelmi adatok kérhetőek be (63/2006. Korm. R. 7. § 3. bekezdés).

Ha a havi rendszeres szociális ellátásra jogosult személy **lakcíme** az ellátás folyósításának időtartama alatt **megváltozik**, a változás hónapjára járó ellátást a korábban folyósító önkormányzat

teljes összegben folyósítja. A havi rendszeres szociális ellátásra jogosult személy kérelmére vagy az új lakcím szerint illetékes jegyző megkeresésére az ügyben keletkezett iratokat haladéktalanul, de legkésőbb 5 napon belül meg kell küldeni a jogosult új lakcíme szerint illetékes jegyzőnek. Ha a havi rendszeres szociális ellátásra való jogosultság az új lakcímen is változatlanul fennáll, illetőleg a 18. élet betöltött tartósan beteg hozzátartozó ápolására megállapított ápolási díj esetében a jogosultságot megállapították, akkor az új lakcím szerint illetékes jegyző a havi rendszeres szociális ellátást a lakcímváltozást követő hónap első napjáról folyósítja, feltéve, hogy a havi rendszeres szociális ellátás iránti kérelmet a lakcímváltozást követő 30 napon belül benyújtják. Az új lakcím szerint illetékes jegyző a havi rendszeres szociális ellátást az Szt. szerinti összegben, illetőleg az önkormányzat rendeletében meghatározott összegben folyósítja. (63/2006. Korm. R. 9. §)

A pénzbeli és természetbeni szociális ellátás folyósításának **megszüntetéséről** határozatot kell hozni (63/2006. Korm. R. 10. § 1. bekezdés).

A Szt.-ben meghatározott feltételek hiányában, vagy törvénytétlenül alapuló szociális ellátást meg kell szüntetni, az ellátást jogosulatlanul és rosszhiszeműen igénybe vevőt pedig kötelezni kell a pénzbeli szociális ellátás **visszafizetésére**, a természetben nyújtott szociális ellátás esetén a dolog visszaszolgáltatására, vagy a szolgáltatásnak megfelelő pénzegyenérték megfizetésére. A jogosulatlanul felvett ellátást jegybanki alapkamattal növelt összegben kell visszafizetni. Kamat csak a szociális ellátás jogosulatlan és rosszhiszemű igénybevétele és az erről való tudomásszerzés közötti időtartamra számítható fel. A megtérítést a tudomásszerzést követő három hónapon belül lehet elrendelni, feltéve, ha az igénybevételtől, illetve az ellátás megszűnésétől egy év még nem telt el. (Szt. 17. § 1-3. bekezdés)

Ha a helyi önkormányzat képviselő-testülete a hatáskörébe tartozó szociális **ellátás megtérítését rendeli el**, a megtérítés összegét és a kamat összegét méltányosságból elengedheti, illetve csökkentheti, ebből következően a visszafizetést elrendelő határozat ellen **fellebbezésnek** helye van (Szt. 17. § 5. bekezdés).